

کالای امانی

هدفهای رفتاری: در پایان این فصل، فراگیر خواهد توانست:

- ۱- کالای امانی را تعریف کند.
- ۲- آمر و حق العمل کار را تعریف کند.
- ۳- حقوق، وظایف و مسؤلیت حق العمل کار را برشمارد.
- ۴- فرق بین فروش عادی و فروش امانی را توضیح دهد.
- ۵- فرق بین حق العمل کار و نماینده تجارتي را شرح دهد.
- ۶- ثبت عملیات مربوط به محموله امانی را به روش بهای تمام شده در دفاتر آمر انجام دهد.
- ۷- ثبت عملیات مربوط به کالای امانی را به روش بهای تمام شده در دفاتر حق العمل کار انجام دهد.
- ۸- ثبت عملیات مربوط به کالای امانی در دفاتر حق العمل کار را انجام دهد.

۷- کالای امانی

عده‌ای از تجار و شرکتها برای به دست آوردن بازارهای جدید غیر از بازارهای فروش عادی، مقداری از کالای مؤسسه خود را به شهرستانها یا کشورهای دیگر ارسال می‌نمایند تا توسط افراد و مؤسساتی که طرف معامله و مورد قبول آنها هستند، فروخته شود. این گونه کالاها را کالای امانی و یا محموله امانی و یا مرسله امانی می‌نامند.

شخص یا شرکتی که کالای امانی را برای فروش به‌طور امانی برای طرف خود می‌فرستد، فرستنده کالای امانی یا آمر گویند. شخص یا مؤسسه‌ای که کالای امانی را برای فروش دریافت می‌دارد، گیرنده کالای امانی یا حق العمل کار می‌نامند. البته حق العمل کاران برای این کار مبلغی به‌عنوان کمیسیون یا حق العمل از صاحب و فرستنده کالا دریافت می‌دارند.

قانون تجارت ایران در مورد حق العمل کار چنین می‌گوید:

«حق العمل کار کسی است که به اسم خود ولی به حساب دیگری معاملاتی کرده و در مقابل، حق العملی دریافت می‌دارد» (ماده ۳۵۷) به طوری که ملاحظه می‌شود، حق العمل کار کالای امانی را به‌منظور فروش از آمر به‌طور امانی دریافت کرده، به حساب وی به فروش می‌رساند.

۱-۷- فرق بین فروش عادی و فروش کالای امانی

فرق اساسی بین فروش عادی و فروش کالای امانی در این است که در مورد فروش عادی به‌محض انجام عمل فروش، خریدار مالک کالا می‌شود و حال آن‌که در کالای امانی با این که آمر، کالا را به‌منظور فروش برای حق العمل کار می‌فرستد، اما تا هنگامی که کالای ارسالی به فروش نرسد، همچنان مالک کالای ارسالی است.

با این توضیحات، می‌توان گفت که در مورد کالای امانی مطالب زیر باید مورد توجه قرار گیرد :
 اولاً، در دفاتر فرستنده کالای امانی، در پایان دوره مالی و هنگام تنظیم صورتهای مالی باید مقدار کالایی که نزد
 حق‌العمل‌کار موجود است و به فروش نرسیده، جزو موجودیهای کالای آمر محسوب شود و می‌بایست به بهای تمام شده موجودی
 کالای مؤسسه فرستنده کالا اضافه شود.

ترازنامه مؤسسه فرستنده کالا (آمر)

...../۱۲/۲۹

×××	بدهیها	×××	موجودی نقد
		×××	حسابهای دریافتی
		×××	پیش‌پرداختها
		××	موجودی کالا
×××	سرمایه	××	موجودی کالا - نزد حق‌العمل‌کار
		×××	کل موجودی کالا
		×××	سایر داراییها
<u>×××</u>		<u>×××</u>	

ثانیاً چنانچه حق‌العمل‌کار (گیرنده کالای امانی) ورشکست شود آمر می‌تواند کالای خود را عیناً پس بگیرد و حال اگر
 به‌جای ارسال کالا به‌طور امانی مستقیماً و به‌طور عادی به او فروخته بود، نمی‌توانست چنین کاری بکند بلکه باید مانند سایر
 طلبکاران اقدام کرده، احیاناً چند درصدی از طلب خود را وصول نماید.

مزایای فروش کالای امانی برای حق‌العمل‌کار

۱- چون قیمت کالا مرتباً در بازار در حال نوسان است و چه بسا ممکن است کالای خریداری شده قبلی تنزل قیمت پیدا
 کرده، و از این بابت زیانی متوجه مؤسسه حق‌العمل‌کار شود، اگر حق‌العمل‌کار کالاها را به‌صورت امانی دریافت دارد، چون
 به هر قیمتی که میسر شد، با موافقت آمر می‌فروشد و ربطی به بهای خرید کالا ندارد، در نتیجه متحمل چنین زیانهایی نمی‌شود.
 ۲- اگر کالاهای خریداری شده به فروش نرسد، مقداری از سرمایه مؤسسه را کد مانده و از طرف دیگر چون در مقابل
 پرداخت بهای آنها تعهداتی کرده است، از این بابت موجب نگرانیها و زیانهایی برای مؤسسه می‌شود. در صورتی که این‌گونه
 نگرانیها و زیانهای برای کالاهای دریافت شده امانی وجود ندارد.

مزایای فروش امانی برای آمر

۱- دستیابی به بازارهای بیشتر و فروش زیادتر و در نتیجه سود فراوانتر.
 ۲- اطمینان بیشتر از وصول بهای کالای امانی تا فروشهای عادی نسبی، زیرا اولاً بعضی از حق‌العمل‌کاران با درصدی
 به نام حق‌التضمین که دریافت می‌دارند، وصول بهای کالای فروش‌رفته را از هر جهت به عهده می‌گیرند و ثانیاً همان‌طور که گفته
 شد، اگر حق‌العمل‌کار ورشکست شود، بهای کالای امانی از بین نمی‌رود بلکه آمر می‌تواند عیناً آنها را پس بگیرد.
 ۳- برای معرفی و ایجاد بازار برای محصولات جدید شناخته نشده که بعضی از تجار و نمایندگان حاضر به خرید و فروختن
 آنها به صورت عادی نیستند، ارسال کالا برای آنها به‌طور امانی بهترین وسیله است تا تجار و شرکتها با اطمینان بیشتر اقدام به قبول
 و فروش این‌گونه محصولات و کالاها بنمایند.

۲-۷- حقوق گیرنده کالای امانی (حق العمل کار)

مهمترین حقوقی که به حق العمل کار تعلق می‌گیرد، به شرح زیر است:

۱- کار مزد فروش یا حق العمل فروش و یا کمیسیون فروش: مبلغ حق العمل فروش که در مقابل خدمات حق العمل کار به او داده می‌شود، طبق قرارداد طرفین و معمولاً درصدی از بهای فروش است.

۲- حق التضمین: اصولاً حق العمل کار باید کالای ارسالی را به طور نقد به فروش برساند و در صورتی که بدون توافق آمر به طور نسبه فروخته شود و احتمالاً مبلغی از این گونه مطالبات سوخت شود، زیان حاصله به عهده حق العمل کار است. اما چنانچه آمر اجازه فروش نسبه را داده باشد، سوخت شدن مطالبات در صورتی که با دقت و حسن نیت فروخته شده باشد، به عهده حق العمل کار نیست. به همین منظور بعضی از ارسال کنندگان کالا (آمرین) درصدی از بهای فروش را به عنوان حق التضمین به حق العمل کار می‌دهند. در این صورت، وصول یا عدم وصول مطالبات به عهده حق العمل کار است.

۳- پرداخت هزینه‌هایی که حق العمل کار برای فروش محموله امانی داده است.

و وظایف حق العمل کار: مهمترین وظایفی که بر عهده گیرنده کالای امانی است، عبارت است از:

۱- حق العمل کار باید به طوری که آمر دستور داده، کالای امانی را حفظ و نگهداری نماید و ترتیبات مقرر در این مورد را اجرا نماید.

حق العمل کار مثل «امین» ضامن تلف یا نقصان مالی که به او سپرده شده، نیست. مگر در صورت تعدی یا تفریط.

۲- دقت در فروشهای نسبه و سعی و کوشش در وصول مطالبات.

۳- تصفیه حساب فروش کالا بر طبق قراردادی که با آمر دارد و ارسال صورتحساب فروش در فواصل معین یا پس از فروش تمام یا قسمتی از کالای امانی.

مسئولیت حق العمل کار

۱- چنانچه حق العمل کار، نادرستی کرده و مخصوصاً هزینه‌ای را به حساب آمر بیشتر از مبلغ واقعی و یا مبلغ فروش را کمتر از مبلغ واقعی منظور دارد، مستحق دریافت حق العمل نخواهد بود.

۲- چنانچه حق العمل کار تقصیر کرده باشد، باید از عهده خساراتی که از عدم رعایت دستور آمر ناشی شده باشد، برآید.

۳- چنانچه حق العمل کار کالای امانی را کمتر از حداقل قیمتی که آمر معین کرده بفروشد، مسؤول پرداخت تفاوت وجه خواهد بود، مگر این که ثابت کند که نگهداری کالا موجب تلف شدن آن می‌شده و یا به هر صورت از ضرر بیشتر جلوگیری کرده و تحصیل اجازه آمر در آن موقع مقدور نبوده است.

۴- همان طور که اشاره شد اگر حق العمل کار شخصاً ضمانت طرف معامله را کرده باشد و یا عرف تجاری او را ضامن بشمارد، مسؤول پرداخت مطالبات مزبور خواهد بود و در غیر این صورت مسؤول نیست.

۳-۷- نماینده تجاری

نماینده تجاری کسی است که معاملات را به نام تاجر یا مؤسسه‌ای که به او نمایندگی داده است، انجام می‌دهد و یا به کسی که از طرف تاجر یا مؤسسه‌ای برای انجام کلیه امور مربوط به تجارتخانه یا ثبت آن اختیار داده می‌شود، نماینده تجاری گویند. به عبارت دیگر نماینده تجاری، نایب رسمی تجارتخانه می‌باشد.

۴-۷- تفاوت بین حق العمل کار و نماینده تجاری

۱- نماینده تجاری معاملات را به نام تاجر یا تجارتخانه‌ای که نمایندگی آن را بر عهده دارد، انجام می‌دهد، در صورتی که

حق العمل کار معاملات را به نام خود ولی به حساب آمر انجام می‌دهد و مشتری حق العمل کار معمولاً آمر را نمی‌شناسد و به اعتبار حق العمل کار معامله می‌کند.

۲- حق العمل کار نسبت به وصول مطالبات خود از آمر، نسبت به دیگر طلبکاران آمر، حق رجحان دارد، در صورتی که نماینده تجاری، دارای چنین حقی نیست و مثل سایر طلبکاران تاجر است، مگر این که طبق قرارداد چنین حقی به او داده شود.

۵-۷- حسابداری کالای امانی

ثبت محموله امانی در دفتر فرستنده کالای امانی به روشهای مختلف انجام می‌گیرد که رایجترین آنها، روش ثبت به بهای تمام شده است، در این روش برای ثبت عملیات از بهای تمام شده استفاده می‌شود و برای این منظور یک حساب اصلی به نام حساب کالای امانی و چند حساب دیگر مورد استفاده قرار می‌گیرد.

طرز ثبت اقلام مربوطه در دفاتر فرستنده کالای امانی و نیز در دفاتر گیرنده کالای امانی در زیر ارائه می‌شود.

دفتر روزنامه آمر

×××	۱- کالای امانی
×××	کالای ارسالی
	ثبت بهای تمام شده محموله ارسالی
×××	۲- کالای امانی
×××	موجودی نقد
	پرداخت هزینه‌های محموله ارسالی توسط آمر
×××	۳- حق العمل کار
×××	کالای امانی
	ثبت مبلغ فروش محموله توسط حق العمل کار
×××	۴- کالای امانی
×××	حق العمل کار
	پرداخت هزینه‌های انجام شده توسط حق العمل کار
×××	۵- کالای امانی
×××	حق العمل کار
	ثبت حق العمل و حق التضمین مقرر (درصدی از فروش)
×××	۶- موجودی نقد - صندوق یا اسناد دریافتی
×××	حق العمل کار
	ثبت وجه نقد یا اسناد دریافت شده از حق العمل کار
××	۷- موجودی کالا - نزد حق العمل کار
××	کالای امانی
	احتساب کالای امانی فروش نرفته طی دوره

۸- کالای امانی

×××

×××

خلاصه سود و زیان

نقل سود حاصل از فروش کالای امانی به خلاصه سود و زیان

×××

۹- کالای ارسالی

×××

خلاصه سود و زیان

نقل بهای محموله ارسالی به خلاصه سود و زیان

حسابهای دفتر کل (فرستنده کالای امانی) آمر:

کالای امانی نزد حق العمل کار

×××	(۳) - مبلغ فروش	×××	(۱) - بهای تمام شده کالای ارسالی
		×××	(۲) - هزینه های آمر
××	(۷) - مبلغ کالای امانی	×××	(۴) - هزینه های حق العمل کار
	فروش نرفته	×××	(۵) - حق العمل و حق التضمین
		×××	(۸) - سود حاصل از فروش کالای امانی نقل
			به خلاصه سود و زیان
<u>×××</u>		<u>×××</u>	

موجودی نقد

×××	(۲) - پرداخت هزینه ها	×××	مانده از قبل
		×××	(۶) - موجودی نقد

کالای ارسالی

×××	(۱) - بهای تمام شده کالای ارسالی	×××	(۹) - نقل به خلاصه سود و زیان
<u>×××</u>		<u>×××</u>	

خلاصه سود و زیان

×××	(۸) - سود فروش امانی
×××	(۹) - کالای ارسالی

موجودی کالا

(۷) - موجودی نزد حق العمل کار ××

حق العمل کار (آقای)

×××	(۴) پرداخت هزینه‌ها	×××	(۳) - فروش
×××	(۵) - حق العمل و حق التضمین		
×××	(۶) - موجودی نقد		
<u>×××</u>		<u>×××</u>	

توضیحات

الف - موجودی کالا - نزد حق العمل کار: معادل مبلغ بخشی از محموله امانی که تا پایان دوره فروخته نشده است، با استفاده از فرمول زیر محاسبه و ثبت می‌گردد تا از حساب کالای امانی دوره مورد عمل کسر و کنار گذاشته شود:

$$\text{دریافتی} = \frac{\text{تعداد (مقدار) کالای ارسالی} \times (\text{هزینه‌های حق العمل کار} + \text{به‌جز هزینه‌های فروش} + \text{وسيلة آمر} + \text{بهای تمام شده کالای ارسالی})}{\text{تعداد (مقدار) کالای ارسالی}}$$

ب - حساب کالای امانی: حساب کالای امانی، حسابتی است که به‌طور جداگانه برای فروشهای امانی از آن استفاده شده و بهای تمام شده کالای ارسالی همراه با هزینه‌های متعلقه در بدهکار آن و فروش کالای امانی همراه با موجودی کالا در پایان دوره در بستانکار آن ثبت شده و مانده این حساب سود یا زیان حاصل از فروش کالای امانی را نشان می‌دهد که به نوبه خود به خلاصه سود و زیان مؤسسه منتقل می‌شود.

ج - حساب کالای ارسالی: حساب کالای ارسالی یک حساب موقت بوده و بهای تمام شده محموله فرستاده شده در بستانکار آن ثبت می‌شود و در پایان دوره مالی و یا به‌هنگام رسیدن صورت‌حساب فروش کالای امانی، مانده این حساب به خلاصه سود و زیان مؤسسه انتقال یافته و بسته می‌شود.

د - هزینه‌های انجام شده توسط فرستنده کالای امانی^۱: هر هزینه‌ای که بابت ارسال کالا برای حق العمل کار ایجاد و توسط آمر پرداخت شود، باید در بدهکار حساب کالای امانی و بستانکار صندوق یا بانک ثبت شود. این هزینه‌ها، معمولاً عبارتند از هزینه‌های بسته‌بندی و عدل‌بندی و هزینه حمل و بارگیری و هزینه بیمه حمل تا مقصد.

ه - هزینه‌های انجام شده توسط حق العمل کار^۲: چون حق العمل کار، کالای امانی را به حساب آمر به فروش می‌رساند، بنابراین، هرگونه هزینه‌ای که پرداخت می‌کند همراه با حق العمل و احیاناً حق التضمین خود در صورت‌حساب فروش که برای آمر فرستاده می‌شود، از بهای فروش کسر می‌کند. به همین دلیل، باید کلیه این مخارج از یک طرف در بدهکار حساب کالای امانی و از طرف دیگر در بستانکار حساب حق العمل کار جزو پرداختهای او ثبت شود و همچنین میزان فروش کالای امانی که توسط حق العمل کار به عمل آمده است و در صورت‌حساب فروش ارسالی نوشته شده باید از یک طرف به بدهکار حساب حق العمل کار و از طرف دیگر در بستانکار حساب کالای امانی ثبت شود.

و - وجوه یا اسناد دریافتی از حق العمل کار: مبلغ خالص وجوه یا اسناد دریافتی در بدهکار حساب صندوق یا حساب اسناد دریافتی و در بستانکار حساب حق العمل کار ثبت می‌شود.

ز - تعیین سود و یا زیان حاصل از فروش کالای امانی: اکنون کافی است که حساب کالای امانی را جمع‌بندی و یا

۱- هزینه‌های غیرتکراری یا غیرادواری برای محموله ارسالی توسط آمر انجام می‌شود.

۲- هزینه‌های تکراری یا ادواری که پس از رسیدن کالا به‌دست حق العمل کار ایجاد می‌شود.

مانده‌گیری کنیم چنانچه جمع طرف بستانکار بیش از جمع طرف بدهکار باشد، نشان‌دهنده سود بوده که به ترتیب زیر به حساب خلاصه سود و زیان منتقل می‌شود.

کالای امانی ×××

×××

و اگر جمع طرف بدهکار بیش از جمع طرف بستانکار باشد، نمایانگر زیان است، که به ترتیب زیر، به حساب خلاصه سود و زیان منتقل می‌کنیم.

کالای امانی ×××

×××

در پایان دوره مالی در هر دو صورت، حساب کالای ارسالی را با حساب خلاصه سود و زیان می‌بندیم.

مثال: در تاریخ اول دی‌ماه ۱۳۸۹ شرکت رفسنجان تعداد ۴۰ صندوق بسته که بهای تمام شده هر صندوق ۱۰,۰۰۰ ریال بود، برای حق‌العمل کار خود آقای رحیمی مقیم تهران ارسال کرده و مبلغ ۳۰,۰۰۰ ریال هزینه حمل و بارگیری و مبلغ ۱۴,۰۰۰ ریال بابت بیمه حمل پرداخت کرد.

صورت‌حساب فروش رسیده از تهران به تاریخ بیستم اسفند ماه ۱۳۸۹ که حواله بانکی به مبلغ ۶۰۰,۰۰۰ ریال ضمیمه آن بود، اطلاعات زیر را نشان می‌دهد.

دریافت ۴۰ صندوق و فروش ۳۸ صندوق آن جمعاً به مبلغ ۷۲۰,۰۰۰ ریال

کسر می‌شود:

هزینه انبارداری ۲۷,۰۰۰

هزینه تخلیه و حمل ۱۸,۶۰۰

هزینه توزیع و فروش ۶,۰۰۰

حق‌العمل فروش ۵٪ ۳۶,۰۰۰

حق‌التضمین ۱٪ ۷,۲۰۰

جمع هزینه‌ها ۹۴,۸۰۰

حواله ارسالی ۶۰۰,۰۰۰

جمع کل

۶۹۴,۸۰۰

۲۵,۲۰۰

مانده بدهی

مطلوب است:

ثبت عملیات مربوط به کالای امانی مزبور در دفاتر آمر و حق‌العمل کار.

الف - ثبت عملیات در دفاتر آمر

هنگام ارسال کالا:

دفتر روزنامه عمومی شرکت رفسنجان

۴۰۰,۰۰۰

کالای امانی

۴۰۰,۰۰۰

کالای ارسالی

ثبت بهای تمام شده کالای امانی ارسالی

کالای امانی ۳۰,۰۰۰
 موجودی نقد ۳۰,۰۰۰
 پرداخت هزینه حمل و بارگیری

کالای امانی ۱۴,۰۰۰
 موجودی نقد ۱۴,۰۰۰
 پرداخت حق بیمه کالای ارسالی

هنگام دریافت صورتحساب فروش:

دفتر روزنامه عمومی شرکت رفسنجان
 بازرگانی رحیمی ۷۲۰,۰۰۰
 کالای امانی ۷۲۰,۰۰۰
 ثبت بهای فروش ۳۸ صندوق پسته

کالای امانی ۹۴,۸۰۰
 بازرگانی رحیمی ۹۴,۸۰۰
 ثبت هزینه‌های انجام شده توسط حق‌العمل کار

موجودی نقد ۶۰۰,۰۰۰
 بازرگانی رحیمی ۶۰۰,۰۰۰
 ثبت خالص دریافتی (حواله ارسالی) از بازرگانی رحیمی

هنگام بستن حسابها در پایان سال:

دفتر روزنامه عمومی شرکت رفسنجان
 موجودی کالا - نزد حق‌العمل کار ۲۴,۴۸۰
 کالای امانی ۲۴,۴۸۰

احتساب بهای تمام شده ۲ صندوق باقی مانده

$$\text{ریال } ۲۴,۴۸۰ = ۲ \times \left(\frac{۴۰۰,۰۰۰ + ۳۰,۰۰۰ + ۱۴,۰۰۰}{۴۰} + \frac{۲۷,۰۰۰ + ۱۸,۶۰۰}{۴۰} \right)$$

کالای امانی ۲۰۵,۶۸۰
 خلاصه سود و زیان ۲۰۵,۶۸۰
 نقل سود حاصل از فروش کالای امانی به حساب خلاصه سود و زیان

کالای ارسالی ۴۰۰,۰۰۰
 خلاصه سود و زیان ۴۰۰,۰۰۰
 ثبت بستن حساب کالای ارسالی

کالای امانی

		هزینه‌های آمر:	
۷۲۰,۰۰۰	فروش ۳۸ صندوق	۴۰۰,۰۰۰	بهای تمام شده ۴۰ صندوق
		۳۰,۰۰۰	هزینه حمل و بارگیری
		<u>۱۴,۰۰۰</u>	هزینه بیمه راه
		۴۴۴,۰۰۰	جمع هزینه‌های آمر
۲۴,۴۸۰	بهای تمام شده ۲ صندوق موجود	<u>۹۴,۸۰۰</u>	هزینه‌های حق‌العمل کار
		۵۳۸,۸۰۰	جمع کل هزینه‌ها
			مانده سود حاصل از فروش کالای امانی نقل به
		<u>۲۰۵,۶۸۰</u>	خلاصه سود و زیان
<u><u>۷۴۴,۴۸۰</u></u>		<u><u>۷۴۴,۴۸۰</u></u>	

کالای ارسالی

۴۰۰,۰۰۰	بهای تمام شده کالای ارسالی	۴۰۰,۰۰۰	به خلاصه سود و زیان
<u><u>۴۰۰,۰۰۰</u></u>		<u><u>۴۰۰,۰۰۰</u></u>	

خلاصه سود و زیان

۲۰۵,۶۸۰	سود حاصل از فروش کالای امانی		
۴۰۰,۰۰۰	بستن کالای ارسالی		

حق‌العمل کار (بازرگانی رحیمی)

۹۴,۸۰۰	هزینه‌های انجام شده طبق صورت‌حساب	۷۲۰,۰۰۰	بهای فروش ۳۸ صندوق
۶۰۰,۰۰۰	وجه دریافتی از حق‌العمل کار		
<u>۲۵,۲۰۰</u>	مانده نقل به زیر	<u>۷۲۰,۰۰۰</u>	
<u><u>۷۲۰,۰۰۰</u></u>		<u><u>۲۵,۲۰۰</u></u>	مانده نقل از بالا

موجودی نقد - صندوق

مانده از قبل	×××	هزینه حمل و بارگیری	۳۰,۰۰۰
خالص دریافتی از حق العمل کار	۶۰۰,۰۰۰	هزینه بیمه	۱۴,۰۰۰

ب - ثبت عملیات در دفاتر حق العمل کار:

- ثبت محموله امانی در دفتر گیرنده کالای امانی (دفتر حق العمل کار) معمولاً حق العمل کار پس از دریافت کالا، بهای آن را در دفاتر خود ثبت نمی کند. اما دریافت کالا را همراه با مقدار (تعداد) و قیمت (هر واحد) و دیگر مشخصات، در دفاتر آماری خود یادداشت می کند. چنانچه حق العمل کار، هزینه هایی را در مورد کالاهای دریافتی متحمل شود در دفاتر خود به حساب شخص امر منظور می کند و اضافه براین، زمانی که کالای امانی را فروخت بهای آن را در حسابهای مربوط در دفاتر خود ثبت می نماید.

دفتر روزنامه عمومی (حق العمل کار)

آمر ××

موجودی نقد - صندوق ××

ثبت هزینه انبارداری

آمر ××

موجودی نقد - صندوق ××

ثبت هزینه های تخلیه و حمل

آمر ××

موجودی نقد - صندوق ××

ثبت هزینه های توزیع و فروش

موجودی نقد - صندوق ××

آمر ××

ثبت بهای کالای فروخته شده

آمر ××

درآمد - حق العمل ××

ثبت حق العمل مقررّه

آمر ××

درآمد - حق التضمین ××

ثبت حق التضمین مقررّه

آمر ××

موجودی نقد - صندوق ××
ثبت حواله نقدی ارسال شده

دفتر کل حق العمل کار

آمر	
فروش کالا ××××××	۱- هزینه انبارداری ××× ۲- هزینه تخلیه و حمل ××× ۳- هزینه توزیع و فروش ××× ۴- حق العمل مقررّه ××× ۵- حق التضمین ××× ۶- حواله ارسالی ×××
<u>××××××</u>	<u>××××××</u>

موجودی نقد - صندوق

هزینه انبارداری ××	مانده ×××
هزینه تخلیه و حمل ××	بهای فروش کالای امانی ××
هزینه توزیع و فروش ××	
حواله ارسالی ××	
×××	××××

درآمد

××	حق العمل
××	حق التضمین

دفتر روزنامه عمومی بازرگانی رحیمی :

آمر ۵۱,۶۰۰

موجودی نقد - صندوق ۵۱,۶۰۰

ثبت هزینه (انبارداری - تخلیه - توزیع و فروش)

موجودی نقد - صندوق ۷۲۰,۰۰۰

آمر ۷۲۰,۰۰۰

ثبت بهای کالای فروخته شده

۳۶,۰۰۰	آمر	درآمد - حق العمل	ثبت حق العمل مقررہ
۳۶,۰۰۰			
۷,۲۰۰	آمر	درآمد - حق التضمین	ثبت حق التضمین مقررہ
۷,۲۰۰			
۶۰۰,۰۰۰	آمر	موجودی نقد - صندوق	ثبت حوالہ نقد ارسال شدہ
۶۰۰,۰۰۰			

دفتر کل حق العمل کار:

آمر (شرکت رفسنجان)

۲۷,۰۰۰	۱- هزینه انبارداری		
۱۸,۶۰۰	۲- هزینه تخلیه و حمل		
۶,۰۰۰	۴- هزینه توزیع و فروش		
۳۶,۰۰۰	۵- حق العمل ۵٪		
۷,۲۰۰	۶- حق التضمین ۱٪		
۶۰۰,۰۰۰	۷- حوالہ ارسالی		
۲۵,۲۰۰	مانده نقل به زیر		
<u>۷۲۰,۰۰۰</u>		<u>۷۲۰,۰۰۰</u>	
<u>۲۵,۲۰۰</u>	مانده نقل از بالا		

موجودی نقد

۲۷,۰۰۰	۱- هزینه انبارداری	×××	مانده از قبل
۱۸,۶۰۰	۲- هزینه تخلیه و حمل	۷۲۰,۰۰۰	۳- بهای فروش
۶,۰۰۰	۴- هزینه توزیع و فروش		
۶۰۰,۰۰۰	۷- حوالہ ارسالی		

۳۶,۰۰۰	۵ - حق العمل ۵٪
۷,۲۰۰	۶ - حق التضمین ۱٪

پرسشها

- ۱- کالای امانی، آمر و حق العمل کار را تعریف کنید.
- ۲- آمر تا چه زمانی مالک کالای امانی است؟
- ۳- مزایای فروش کالا به طور امانی برای حق العمل کار و آمر را توضیح دهید.
- ۴- موجودی کالای پایان دوره آمر (فرستنده کالای امانی) از چه موجودیهایی تشکیل می‌شود؟
- ۵ - مهمترین حقوق حق العمل کار در مورد فروش کالای امانی چیست؟
- ۶- وظایف و مسؤولیتهای حق العمل کار در برابر کالای امانی چیست؟
- ۷- فرق بین حق العمل کار و نماینده تجاری را شرح دهید.

پرسشهای چهار گزینه‌ای

- ۱- در کدامیک از موارد زیر حساب کالای امانی در دفاتر آمر بدهکار می‌شود؟
 - الف - ارسال کالا به حق العمل کار
 - ب - دریافت وجه از حق العمل کار
 - ج - برگشت کالا از حق العمل کار
 - د - فروش کالا توسط حق العمل کار
- ۲- حساب کالای ارسالی به حق العمل کار در پایان دوره به حساب منتقل می‌شود.
 - الف - آمر
 - ب - خلاصه سود و زیان
 - ج - کالای امانی
 - د - حق العمل کار
- ۳- حساب کالای ارسالی چه نوع حسابی است؟
 - الف - دائمی
 - ب - موقت
 - ج - دارایی
 - د - حقیقی
- ۴- حق العمل کار به نام کالای امانی را معامله می‌کند.
 - الف - خود
 - ب - آمر
 - ج - خریدار
 - د - صاحب کالا
- ۵ - در ازای وجوه ارسالی توسط حق العمل کار به آمر حساب در دفاتر آمر بستانکار می‌شود.
 - الف - فروش
 - ب - آمر
 - ج - کالای ارسالی
 - د - حق العمل کار
- ۶- هزینه‌های انجام شده توسط حق العمل کار بابت کالای ارسالی که به فروش رسیده به عهده
 - الف - حق العمل کار است.
 - ب - آمر است.
 - ج - خریدار است.
 - د - فروشنده است.
- ۷- مالک کالای امانی است.
 - الف - حق العمل کار
 - ب - آمر
 - ج - گیرنده کالای امانی
 - د - فروشنده
- ۸ - کدامیک از حقوق زیر به حق العمل کار تعلق ندارد؟
 - الف - کارمزد فروش
 - ب - حق التضمین
 - ج - هزینه‌های پرداختی وی
 - د - بهای کالای فروش رفته

۹- اگر حق العمل کار هزینه‌های تحویل کالای امانی را پردازد، در دفتر حق العمل کار حساب بستانکار

می‌شود.

الف - کالای امانی ب - موجودی نقد ج - حق العمل کار د - آمر
۱۰- حق العمل فروش در دفاتر حق العمل کار در چه حسابی بستانکار می‌شود؟
الف - موجودی نقد ب - درآمد ج - آمر د - کالای امانی

مسائل

۱-۷- شرکت ایران مقیم تهران تعداد ۸۰ صندوق خشکبار برای حق العمل کار خود، در تبریز به طریق امانی ارسال داشت که قیمت هر صندوق ۲۸۰,۰۰۰ ریال و کرایه حمل و حق بیمه هر صندوق ۲۰۰ ریال بود. سه ماه پس از تاریخ ارسال کالا صورت‌حسابی از حق العمل کار رسید که نشان می‌داد کل محموله به مبلغ ۴,۲۴۰,۰۰۰ ریال فروخته شده و هزینه‌های پرداختی حق العمل کار بالغ بر ۸۰,۰۰۰ ریال بود. حق العمل فروش ۵ درصد و حق العمل تضمین ۱ درصد مبلغ فروش بوده و بقیه طلب آمر طی حواله بانکی ارسال گردید. عملیات مربوط به این محموله را در دفاتر آمر و دفاتر حق العمل کار ثبت کنید.

۲-۷- در اول اردیبهشت X۹ شرکت سهامی مازندران در ساری ۴۰۰ عدل پنبه که بهای تمام شده آن عدلی ۳۰۰,۰۰۰ ریال بود از ساری به نام حق العمل کار خود آقای امامی مقیم تهران جهت فروش امانی فرستاد. شرکت مازندران ۳۰۰,۰۰۰ ریال حق بیمه و ۹۲۰,۰۰۰ ریال هزینه حمل تا تهران را پرداخت. در اول مرداد ماه آقای امامی مبلغ ۱۴۲,۵۰۰,۰۰۰ ریال را به ضمیمه حواله صورت فروش کالای امانی به شرکت مازندران ارسال کرد که نشان می‌داد حق العمل کار تمام عدلهای پنبه را از قرار عدلی ۵۰۰,۰۰۰ ریال فروخته است و ۵۶,۰۰۰ ریال هزینه باربری و ۶۷۲,۰۰۰ ریال هزینه‌های فروش پرداخت کرده است. همچنین آقای امامی حق العمل خود را از قرار عدلی ۳۰,۰۰۰ ریال از حاصل فروش برداشت نموده است.

مطلوب است:

تنظیم حسابهای لازم در دفاتر آمر.

۳-۷- در تاریخ X۹/۲/۱ شرکت سازنده تعداد ۱۰۰ دستگاه کولر جهت حق العمل کار خود آقای موسوی ارسال کرد. بهای تمام شده هر دستگاه کولر ۶۰,۰۰۰ ریال است. شرکت سازنده مبلغ ۳۰۰,۰۰۰ ریال بابت کرایه حمل و مبلغ ۲۰۰,۰۰۰ ریال برای بیمه حمل و نقل پرداخت کرد. صورت‌حساب دریافتی مورخ X۹/۲/۳۱ حاکی است که آقای موسوی تمام کولرها را تحویل گرفته و مبلغ ۵۰,۰۰۰ ریال بابت تخلیه نقداً پرداخت کرده است و همچنین کولرها را از قرار هریک دستگاه ۱۰۰,۰۰۰ ریال فروخته و پس از کسر مبلغ ۷۰,۰۰۰ ریال بابت هزینه‌های متفرقه فروش و همچنین ۵٪ بابت حق العمل و ۱٪ بابت حق‌التضمین، باقیمانده را طی حواله تلگرافی بانکی ارسال کرده است.

مطلوب است:

ثبت عملیات فوق در دفاتر آمر و حق العمل کار.

۴-۷- در تاریخ X۹/۷/۱ شرکت کامرانی مقدار ۱۰۰ دستگاه بخاری جهت حق العمل کار خود آقای سعیدی در قم ارسال می‌دارد. بهای تمام شده هر دستگاه بخاری ۵۰,۰۰۰ ریال است و شرکت کامرانی مبلغ ۳۰۰,۰۰۰ ریال بابت کرایه حمل و نقل و مبلغ ۲۰۰,۰۰۰ ریال جهت بیمه حمل پرداخت می‌کند. صورت‌حساب رسیده مورخ X۹/۷/۳۰ از قم حاکی است که مبلغ ۱۰۰,۰۰۰ ریال بابت تخلیه و ۷۰,۰۰۰ ریال بابت هزینه‌های متفرقه فروش پرداخت شده و پس از کسر ۵٪ حق العمل فروش و ۱٪ حق‌التضمین بقیه توسط آقای سعیدی نقداً طی حواله بانکی جهت شرکت کامرانی ارسال شده است. همچنین صورت‌حساب فروش نشان می‌دهد که هر بخاری به مبلغ ۱۰۰,۰۰۰ ریال فروخته شده است.

مطلوب است:

تنظیم حسابهای لازم در دفاتر آمر و حق العمل کار.

۷-۵- بازرگانی ایران پخش (آمر) در تاریخ ۹/۵/۸۰، تعداد ۲۰ صندوق چای را که بهای تمام شده هر صندوق ۵۰,۰۰۰ ریال می باشد جهت فروش به رسم امانی برای آقای رئوفی (حق العمل کار) خود مقیم شهرستان سمنان فرستاده و جهت باربری برای هر صندوق ۱,۰۰۰ ریال و برای تمام محموله مبلغ ۵۰,۰۰۰ ریال بیمه حمل و نقل پرداخته است. صورت حساب زیر در تاریخ ۹/۱۲/۸۰ از طرف آقای رئوفی به بازرگانی ایران پخش واقع در تهران رسیده است.

حق العمل کاری رئوفی

صورت حساب - بازرگانی ایران پخش
موضوع - محموله ۲۰ صندوق چای
پیوست - یک برگ حواله بانکی

فروش ۱۷ صندوق چای	۱,۴۲۰,۰۰۰ ریال
کسر می شود:	
هزینه تخلیه و توزیع	۳,۸۰۰
هزینه انبارداری	۳۴,۰۰۰
حق العمل فروش	۱۷,۰۰۰
حق التضمین	۳,۴۰۰
جمع هزینه ها	۵۸,۲۰۰
باقیمانده	۱,۳۶۱,۸۰۰
حواله بانکی	۱,۳۰۰,۰۰۰
مانده بدهی	۶۱,۸۰۰

مطلوب است:

ثبت اقلام و عملیات مربوط به محموله امانی فوق فقط در دفتر روزنامه و کل آمر.

۶-۷- تجارتخانه امین در بیستم آبان ماه تعداد ۶۰ صندوق چای که بهای تمام شده هر صندوق ۱۰۰,۰۰۰ ریال بود به نشانی حق العمل کار خود آقای محمدی در مشهد ارسال داشت. در همین تاریخ تجارتخانه امین مبلغ ۳۰,۰۰۰ ریال بابت هزینه حمل و بارگیری و مبلغ ۱۵,۰۰۰ ریال حق بیمه محموله را پرداخت می کند. در اول اسفند ماه صورت حسابی از طرف آقای محمدی به تجارتخانه امین رسید که به موجب آن اطلاع داده شده بود که تعداد ۵۶ صندوق چای جمعاً به مبلغ ۹,۲۸۰,۰۰۰ ریال فروخته شده و حق العمل کار مبلغ ۵۶,۰۰۰ ریال بابت حمل کالا و مبلغ ۲۲,۴۰۰ ریال هزینه انبارداری و مبلغ ۴۳۶,۸۰۰ ریال بابت حق العمل طبق قرارداد و مبلغ ۷۲,۸۰۰ ریال بابت حق التضمین به حساب خود منظور نموده، در دهم اسفند ماه یک حواله بانکی به مبلغ ۶,۶۹۲,۰۰۰ ریال ارسالی حق العمل کار به تجارتخانه امین رسید.

مطلوب است:

ثبت عملیات مربوط به کالای امانی و بستن حسابهای آن در دفاتر تجارخانه امین (آمر) و دفاتر آقای محمدی (حق العمل کار).

۷-۷- در ۳۱ شهریور ۱۳۳۹ شرکت خشکبار در دامغان تعداد ۵۰۰ صندوق پسته جهت حق العمل کار خود شرکت برادران در تهران فرستاد که خرید آن از قرار هر صندوق ۱۸۰,۰۰۰ ریال بود و مبلغ ۸۰,۰۰۰ ریال بابت هزینه بارگیری و ۵۲۰,۰۰۰ ریال بابت حمل و ۱۵۰,۰۰۰ ریال حق بیمه پرداخت. در ۳۰ دی ماه ۱۳۳۹ صورتحساب فروش از حق العمل کار رسید که نشان می داد ۵۰۰ صندوق پسته را از قرار هر صندوق ۳۰۰,۰۰۰ ریال فروخته و مبلغ ۲۲۵,۰۰۰ ریال بابت هزینه انبارداری و ۳۱۷,۰۰۰ ریال هزینه تبلیغات پرداخته است. علاوه بر آن مبلغ ۲۵۰,۰۰۰ ریال کرایه حمل صندوقها را تا محل تحویل به مشتری پرداخت نموده و ۵٪ فروش بابت حق العمل و ۱٪ فروش بابت حق التضمین به حساب شرکت خشکبار منظور داشته است. ضمناً حواله بانکی به مبلغ ۱,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال به ضمیمه صورتحساب واصل گردید.

مطلوب است:

ثبت عملیات فوق در دفاتر آمر و حق العمل کار

۸-۷- تجارخانه تهرانی (آمر) در تاریخ ۱۰/۲/۳۱ تعداد ۴۰ دستگاه کولر را که بهای تمام شده هر دستگاه ۲۵۰,۰۰۰ ریال می باشد جهت آقای محمدی (حق العمل کار) مقیم تبریز ارسال داشته است. در همین روز مبلغ ۶۰,۰۰۰ ریال بابت هزینه حمل و مبلغ ۴۰,۰۰۰ ریال حق بیمه محموله را پرداخته است.

در تاریخ ۲۴/۲/۳۹ صورتحساب فروش از حق العمل کار رسید که نشان می داد ۴۰ دستگاه کولرها را به قرار هر دستگاه ۲۶۸,۰۰۰ ریال فروخته و مبلغ ۱۴,۰۰۰ ریال بابت انبارداری و مبلغ ۴۰۰۰ ریال هزینه حمل تا انبار و مبلغ ۱۲,۰۰۰ ریال هزینه توزیع و فروش پرداخت کرده و ۴٪ حق العمل و ۱٪ حق التضمین نیز به حساب خود منظور داشته است. ضمناً حواله بانکی به مبلغ ۸,۰۰۰,۰۰۰ ریال ضمیمه صورتحساب ارسالی بود که در تاریخ مذکور از بانک وصول گردید.

مطلوب است:

الف - ثبت فعالیتهای فوق در دفتر روزنامه عمومی و کل آمر

ب - ثبت مربوط به بستن حسابهای دفاتر آمر

بحث کنید

حق العمل کار نسبت به کالای امانی چه وظایفی دارد؟ رعایت این وظایف در روند کار چه تأثیری دارد؟